

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Красіліч Н.Д.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник*

Інституту держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України

УДК 349.6

DOI 10.32782/2663-5666.2024.2.4

ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ, ЩО УТВОРИЛИСЯ ВНАСЛІДОК РУЙНУВАНЬ, СПРИЧИНЕНИХ ВОЄННИМИ ДІЯМИ

Вступ. За весь період повномасштабного вторгнення РФ на територію України через терористичні дії агресора утворилися тисячі мільйонів тон відходів від руйнувань будівель і споруд, знищення різного виду транспортних засобів, знищення військової техніки. Через бойові дії в Україні накопичується значний обсяг відходів від руйнувань, спричинених воєнними діями. (далі – відходи руйнації). Відходи руйнації – це ще один виклик, з яким Україна зіштовхнулася починаючи з перших днів повномасштабної війни. Їх обсяги в Україні набули таких масштабів, яких на Європейському континенті не спостерігалося з часів Другої світової війни. За даними Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів через російську агресію в Україні вже утворилося понад 600 тис. тонн відходів руйнації [1] і з кожним днем ці цифри зростають. Тільки за півтора роки війни росіяни пошкодили та зруйнували більше 60 тисяч об'єктів, найбільше постраждала житлова забудова – 48 тисяч будівель [2]. Таке засмічення земель спричиняє колосальний негативний вплив на довкілля, оскільки відходи руйнації можуть містити різні токсичні речовини: токсичні метали (наприклад, свинець, ртуть, кадмій), хімічні речовини (кислоти, луги, розчинники) які можуть бути шкідливими для здоров'я людини, а також небезпечними для довкілля, що може призвести до втрати біорізноманіття та порушення природних процесів. Чим довше такі відходи перебуватимуть на території України, тим більшої шкоди вони завдадуть довкіллю, забруднюючи ґрунти, воду, повітря, а також спричинюючи додаткові викиди парникових газів, що негативно впливатиме і на глобальні кліматичні процеси. Наразі здійснюються роботи з очищення територій від відходів руйнації там, де це можливо. Однак в умовах війни наша дер-

жава не має достатніх фінансових і технічних ресурсів для вирішення цієї проблеми [3].

Відходи руйнації значно відрізняються від подібних відходів мирного часу, а отже проблеми утилізації і переробки таких відходів потребують інших підходів та спеціальної правової регламентації. За оцінками експертів всі такі відходи поділяються на дві групи: типові відходи, що залишаються від руйнувань (цегла, бетон, сталь, деревина, гіпсокартон, шифер руберойд, частини від систем водопостачання і каналізації, частини від електромереж, земля, повалені дерева та гілки, пошкоджені транспортні засоби та військова техніка, тощо) та специфічні відходи (меблі, побутова техніка, інші предмети побуту, оргтехніка, хімічні речовини, промислові відходи, сировина та продукція виробництва, медичні відходи, в тому числі і епідемію небезпечні, хімічні засоби захисту рослин і добрива, та нш.). Отже, переробка і утилізація відходів руйнації складний та довготривалий процес, тому розчищення територій стане однією з головних складових післявоєнного відновлення України. Тисячі гектарів земель доведеться звільняти від мільйонів кубометрів від воєнних та будівельних відходів, здійснювати їх переробку та утилізацію. Більш того, ці відходи необхідно збирати так, щоб при цьому не зашкодити довкіллю або мінімізувати негативний вплив.

В реаліях сьогодення організаційно-правові питання управління відходами руйнації набувають особливого значення, оскільки масштаби руйнувань настільки великі, а в багатьох випадках катастрофічні, багато населених пунктів і міст зруйновані практично вщент і їх неможливо відновити. Крім того, процес поводження з відходами руйнації, що утворилися внаслідок вибухів та обстрілів, досить складний

і має здійснюватися у декілька етапів: їх збір на місцях утворення, транспортування у місця зберігання, сортування та знешкодження небезпечних відходів, повторне використання або утилізація та захоронення. Отже, даний процес повинен сприяти в подальшому здійсненню відновлення та відбудові зруйнованих міст і населених пунктів, а також запобіганню забруднення довкілля.

Питання поводження з відходами війни, в тому числі і з відходами руйнації досліджувалися такими науковцями як Потіп М.М. [4, с. 106-114], Трегуб О. [5 с., 16-22], Гафурова О.В., Новак Т.С.[6, с. 349–355], Токарчук Д.М. [7, с. 109-122], Іванюта С.П. [8], Койнова І. [9, с. 52–56]. Як свідчать дослідження, особливого правового регулювання потребують питання щодо загальних підходів до управління такими специфічними відходами як відходи руйнації, зокрема процеси тимчасового зберігання, транспортування, сортування, їх переробки та утилізації. Ці проблеми будуть актуальними і в період повоєнного відновлення України, оскільки їх вирішення буде сприяти зменшенню негативного впливу на здоров'я населення та відновлення довкілля.

Виклад основного матеріалу. У липні 2023 року набув чинності рамковий Закон України «Про управління відходами» № 2320, прийнятий 20 червня 2022 року, який спрямований на покращення стану навколишнього середовища та створення відповідної інфраструктури об'єктів управління відходами [10]. Даний Закон закладає основу сучасного менеджменту відходів, відповідно до вимог ЄС і спрямований на встановлення правових, організаційних, економічних засад діяльності щодо запобігання утворенню, зменшення обсягів утворення відходів, зниження негативних наслідків від діяльності управління відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню з метою запобігання їх негативного впливу на здоров'я людей та довкілля. В ньому закріплюються основоположні принципи та положення європейського законодавства у сфері управління відходами, зокрема запровадження ієрархії управління відходами та основні вимоги до розширеної відповідальності виробника у галузі управління відходами, що виникли внаслідок його господарської діяльності. Зокрема в законі поняття відходів визначене як «будь-які речовини і предмети, яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися». Що стосується відходів

будівництва та знесення в законі вони визначені лише як «відходи, що утворилися внаслідок діяльності з капітального ремонту, будівництва або знесення будівель і споруд». Отже, закон зовсім не містить положень, які регламентують особливості управління відходами руйнації, що виникли внаслідок бойових дій, і лише ч.9 ст. 13 містить відсилочну норму в якій зазначено, що управління окремими видами відходів, що утворилися внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного або воєнного характеру здійснюється відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України. Разом з тим, відходи руйнації займають значну частину всіх відходів і їх обсяг катастрофічно продовжує збільшуватись. Такі відходи в жодному разі не можна прирівнювати до звичайних відходів будівництва та знесення, оскільки вони можуть містити крім звичайних будівельних відходів також небезпечні для людини і довкілля відходи, як то токсичні продукти горіння, небезпечні органічні і вибухові речовини та інші сполуки. Таким чином, проблеми поводження з відходами руйнації будуть надзвичайно актуальними у післявоєнний період протягом певного часу, тривалість якого на сьогоднішній день встановити неможливо. Крім того, у післявоєнний період гостро повстане питання утилізації відходів повністю зруйнованих або напівзруйнованих міст і селищ, які потребуватимуть відповідного правового регулювання.

На сьогоднішній день питання поводження з відходами руйнації вирішується на рівні підзаконних актів. Так, Кабінетом Міністрів України у 2022 році були затверджені нормативно-правові акти, які регламентують порядок виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії РФ. Зокрема Порядок виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської федерації, пов'язаних з пошкодженням будівель і споруд, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 473 застосовується для фіксації пошкоджень будівель і споруд, об'єктів незавершеного будівництва приватної, комунальної, а також державної власності, зумовлених збройною агресією РФ [11]. Механізм виконання робіт з демонтажу будівель і споруд або їх частин, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів встановлений Порядком виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або те-

рористичних актів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19.04. 2022 р. № 474 [12]. Підставою здійснення таких робіт є рішення, які приймаються за результатами обстеження виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, а у випадках передбачених законодавством, місцевими державними, військово-цивільними або військовими адміністраціями. Організація оперативної діяльності з демонтажу таких будівель і споруд або їх частин відбувається за правилами, встановленими Порядком проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2017 р. № 257 [13].

Особливості поводження з відходами руйнації визначений Порядком поводження з відходами, що утворилися у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27.09. 2022 р. № 1073 [14]. Даний порядок застосовується під час виконання комплексу відновлювальних робіт з ліквідації наслідків збройної агресії та бойових дій під час воєнного стану та у відбудовний період (протягом 90 календарних днів після припинення або скасування на території України воєнного стану).

В цьому нормативно-правовому акті відходи від руйнувань визначаються як частини (уламки) пошкоджених (зруйнованих) об'єктів, а також матеріали, предмети, які були всередині або поряд з такими об'єктами у момент пошкодження (руйнування) та/або виконання робіт з демонтажу та які повністю або частково втратили свої споживчі властивості та не можуть у подальшому використовуватись за місцем їх утворення чи виявлення. Зрозуміло, що такі відходи руйнації не можна порівнювати з відходами, що утворилися внаслідок діяльності з капітального ремонту, будівництва або знесення будівель і споруд, управління які підпадають під дію Закону «Про управління відходами», оскільки відходи руйнації крім безпечного будівельного сміття можуть містити небезпечні токсичні продукти, органічні і вибухонебезпечні речовини та інші сполуки. Отже, можна стверджувати, що відходи руйнації у зв'язку з особливістю їх утворення це зовсім інша категорія відходів порівняно з відходами, що утворилися внаслідок діяльності з капітального ремонту, будівництва або

знесення будівель і споруд і їх утворення має контрольований характер. Відходи руйнації утворюються безконтрольно, а їх вміст складають різні предмети і матеріали, у тому числі і компоненти, які містять небезпечні речовини. Таким чином, управління відходами руйнації має передбачати комплекс організаційно-правових та технічних заходів та робіт, які здійснюються з метою забезпечення їх екологічно безпечного збирання, сортування, перевезення, зберігання, перероблення, утилізації, видалення, знешкодження (якщо це небезпечні відходи) і захоронення. Зокрема така процедура повинна застосовуватись на територіях, на яких відсутні або завершені активні фази бойових дій. Крім того, поводження з відходами руйнації не потребує дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, як це передбачено Законом «Про управління відходами», та не підлягає оцінці впливу на довкілля відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Але чинне законодавство містить вимоги щодо необхідності дотримання правил екологічної та пожежної безпеки, охорони довкілля, раціонального природокористування.

Слід зазначити, що Порядок поводження з відходами руйнації передбачає складування таких відходів у місцях тимчасового зберігання, що означає виділення відповідних земельних ділянок, призначених для тимчасового, протягом воєнного стану та одного року з дня припинення або скасування воєнного стану, для зберігання таких відходів до їх утилізації чи видалення у спосіб, що не становить загрози здоров'я людей та довкіллю. Виділення таких місць тимчасового зберігання відповідно до п.27 розділу X Земельного кодексу України допускається без співвідношення між видом цільового призначення земельної ділянки та видом функціонального призначення території [6], що може породжувати певні проблеми організаційно-правового характеру, як і сам вибір місця тимчасового зберігання також залишається проблемою. Такі місця потрібно організовувати з дотриманням вимог екологічної та пожежної безпеки, охорони довкілля за правилами додержання необхідних санітарно-захисних зон (2 км від об'єктів водного фонду; 0,5 км від житлової, громадської забудови та об'єктів соціальної інфраструктури; 0,2 км від сільськогосподарських угідь, доріг загального користування та залізничних шляхів загальної мережі; 0,05 км від лісів). Необхідно звернути увагу на те, що відповідно до вимог Земельного кодексу Украї-

ни місця тимчасового зберігання від руйнувань, зумовлених бойовими діями, допускаються без дотримання правил співвідношення між видом цільового призначення земельної ділянки та видом функціонального призначення території, визначеним відповідною містобудівною документацією, за умови що розміщення на земельній ділянці відповідних об'єктів не призведе до порушення обмежень у використанні земель, вимог нормативно-правових актів, будівельних норм та інших нормативних документів. Крім того, не допускається тимчасове зберігання відходів, якщо земельна ділянка розташована на ландшафтно-рекреаційній території, визначеній містобудівною документацією на місцевому рівні, природоохоронній території або віднесена до категорії земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення, земель водного фонду, а також у випадку, якщо згідно з містобудівною документацією на даній земельній ділянці передбачено розміщення об'єктів освіти, охорони здоров'я, культури, соціального забезпечення, житлово-комунального господарства, цивільного захисту, військових та інших оборонних об'єктів, ліній об'єктів інженерно-транспортної та енергетичної інфраструктури, інженерної інфраструктури меліоративних систем. Отже, місцями тимчасового зберігання відходів від руйнувань відповідно до чинного законодавства вважаються спеціально обладнані або пристосовані земельні ділянки (майданчики), призначені для тимчасового, протягом періоду воєнного стану та одного року з дня припинення або скасування воєнного стану. Таким чином, вибір місця тимчасового зберігання відходів руйнації питання, яке породжує певні проблеми організаційно-правового характеру.

Поводження з відходами руйнації досить складний процес, який передбачає проведення комплексу організаційно-технічних заходів та робіт, що стосується дотримання екологічно безпечного збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення (перероблення), утилізації, видалення, знешкодження і захоронення таких відходів. Цей процес здійснюється у декілька етапів: збір на місці їх утворення, транспортування на місце тимчасового зберігання, сортування та оброблення, знешкодження небезпечних відходів, повторне використання, утилізація та захоронення. Оскільки відходи руйнації стають небезпечними вже з моменту їх утворення, тому дуже важливим є проход-

ження кожен з вищезазначених етапів. Класифікація відходів має здійснюватись відповідно до Порядку класифікації відходів та Національного переліку відходів, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 р. № 1102 [15]. Загалом Національний перелік включає 20 груп та 985 видів відходів, класи і термінологія яких відповідають вимогам європейським вимогам, визначеним Директивою Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС про відходи та Переліком відходів ЄС (List of Waste), затвердженим Рішенням Європейської Комісії 2000/532/ЄС. Єдиною відмінністю національного класифікатора є наявність спеціальної групи «Відходи, що утворилися у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків», що логічно зумовлене необхідністю окремого обліку та управління відходами руйнації. Слід зазначити, що в подальшому дана група може бути скорегована або взагалі вилучена з Національного переліку, який буде переглядатися кожні три роки.

Крім того, відповідно до вимог чинного законодавства факти руйнування мають бути задокументовані. Тут виникають певні правові питання щодо необхідності визначення власника відходів, оскільки теоретично власник зруйнованого об'єкта може мати плани на переробку утворених відходів та їх використання. Насамперед необхідно врегулювати правовідносини із власниками зруйнованого майна, якщо це можливо, а також визначити місце тимчасового зберігання відходів від руйнації. Існування таких місць конкретизоване за часом – протягом дії правового режиму воєнного стану та протягом 90 календарних днів після його припинення. На теперішньому етапі поведження з відходами руйнації сфокусоване в основному на збиранні та вивезенні їх на місце тимчасового зберігання, що спричинено цілою низкою чинників, обумовлених подіями активної фази воєнних дій. Слід також зазначити, що в місцях тимчасового зберігання відходів руйнації забороняється їх змішування і не допускається розміщення інших видів відходів. Тому екологічна політика спрямована в основному на забезпеченні заходів дотримання природоохоронних вимог, передбачених п. 27 розділу X ЗК України. Зрозуміло, що чим довше такі відходи будуть знаходитися на територіях місць тимчасового зберігання, тим більше шкоди буде завдане докільню – забруднення повітря, ґрунту, водних

ресурсів, а це в свою чергу негативно впливатиме на здоров'я населення, відповідні види місцевої флори і фауни, і взагалі на кліматичні процеси. Організація і координація цих процесів здійснюється уповноваженим органом, в особі виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (військової адміністрації населеного пункту у разі її утворення відповідно до законодавства). Наразі здійснюються відповідні роботи з очищення територій від відходів руйнації, де це можливо, але існують значні проблеми на місцях. По-перше, організація здійснення операцій з відходами руйнації може забезпечуватись лише на територіях, на яких відсутні або завершені активні фази бойових дій, що досить складно, враховуючи, враховуючи постійні обстріли та бомбардування майже всієї території України. По-друге, місцеві громади мають досить обмежені технічні та кадрові можливості щодо вивозу таких відходів, не говорячи вже про здійснення операцій переробки і захоронення. По-третє, внаслідок збройної агресії значно зменшилися фінансові ресурси держави і спроможності громад для вирішення даної проблеми. Таким чином, організація процесу поводження з відходами руйнації передбачає здійснення цілого ряду досить затратних заходів, реалізація яких потребує як правового, так і інституційного забезпечення.

Слід зазначити, що відповідно до вимог чинного законодавства в 2024 році має бути затверджений стратегічний документ – Національний план управління відходами до 2033 року. (Проект плану вже оприлюднений Міндовкілля) [16]. Після затвердження на його основі протягом року мають бути сформовані і відповідні регіональні плани. Зважаючи на ситуацію, яка склалася в країні, в Національному і в регіональних планах особливе місце повинні зайняти комплексні заходи з очищення територій від відходів війни, в тому числі від відходів руйнації, що дасть змогу зменшити безпосередні ризики для здоров'я населення та сприятимуть покращенню екологічного стану довкілля.

Таким чином, організація процесу поводження з відходами руйнації передбачає здійснення цілого ряду досить затратних заходів: необхідність врегулювання правовідносин з власниками зруйнованого майна; визначення місць тимчасового зберігання відходів руйнації; організація попереднього сортування таких відходів; визначення способів і технологій утилізації з усіма подальшими діями. Це означає необхідність створення відповідної інфраструктури, яка

буде здійснювати всі етапи поводження цими специфічним відходами. Безумовно, в сучасних умовах України більшість окреслених питань щодо поводження з відходами руйнації дуже складно здійснювати особливо в тих районах, які перебувають безпосередньо в зоні бойових дій. Разом з тим, зважаючи на величезний негативний вплив на стан довкілля та якість життя населенням, дані питання необхідно більш детально регламентувати на законодавчому рівні вже сьогодні, хоча зрозуміло, що їх ефективна реалізація стане можливою лише після повної деокупації території України та початку післявоєнного відновлення соціально-економічної системи держави. Логічно припустити, що дані питання повинні більш чітко врегульовані в чинному законодавстві, зокрема необхідно Закон України «Про управління відходами» доповнити спеціальним розділом, в якому будуть визначені особливості поводження з відходами війни, в тому числі і з відходами руйнації, тим більше що одним із пріоритетних напрямків екологічної політики України в період післявоєнної відбудови стане саме утилізація відходів війни, в тому числі і відходів руйнації. Крім того, виникає необхідність розроблення Національної стратегії відбудови України, в якій особливе місце мають зайняти питання перспектив відбудови зруйнованих міст і селищ, поводження з воєнними відходами, нейтралізації загроз екологічній безпеці, подальшого відновлення основних компонентів довкілля, як базису життєдіяльності населення та економічного розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Українські національні новини від 26 березня 2024 р. URL: <https://unn.ua/news/v-ukraini-vzhe-utvorylosia-ponad-600-tys-tonn-vidkhodiv-ruinatsi>
2. Збиток на трильйон гривень; як Україна планує утилізувати сміття, утворене через війну. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/2126/zbitok-na-trilion-griven-yak-ukraina-planuje-utilizuvati-smittya-utvorene-cerez-viynu>
3. С. Іванюта. Про організацію поводження з відходами, що утворилися внаслідок війни. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-03/waste-of-war_pdf.p
4. Потіп М.М. Правове регулювання використання відходів війни як ресурсу для відновлення України. – Нове українське право. 2023, вип. 3, с. 106-114. URL: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.155>.
5. Трегуб О. Правові аспекти управління відходами від руйнування будівель і споруд, що утворюються внаслідок бойових дій. – Law. State. Technology, 2023, вип. 4, с. 16-22.
6. Гафурова О.В., Новак Т.С. Інформація про відходи, що утворюються внаслідок війни: питання правового забезпечення. Науковий вісник Ужгородсько-

го Національного Університету. Серія ПРАВО.2023. Вип. 79: Ч. 1. С. 349–355. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.584>.

7. Токарчук Д.М. Особливості утворення і поводження з відходами під час воєнних дій: досвід України. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022, № 2. с. 109–122.6.

8. Іванюта С. П. Про організацію поводження з відходами, що утворилися внаслідок війни. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-03/waste-of-war_pdf.pdf

9. Койнова І. Екологічне управління відходами війни в Україні. Географічна освіта і наука: виклики і поступ: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 18–20 травня 2023 р.). Львів: Простір-М, 2023. Т. 3. С. 52–56.

10. Про управління відходами. Закон України від 20.06. 2022 р. № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#n80>

11. Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської федерації, пов'язаних з пошкодженням будівель і споруд. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 р. № 473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2022-%D0%BF#Text>

12. Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих

внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 р. № 434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2022-%D0%BF#Text>

13. Про затвердження Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2017 р. № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-%D0%BF#Text>

14. Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 р. № 27.09.2022 р. № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2022-%D0%BF#Text>

15. Про затвердження Порядку класифікації відходів та Національного переліку відходів. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2023 р. № 1102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2023-%D0%BF#Text>

16. Міндовкілля розпочало процедуру стратегічної екологічної оцінки Національного плану управління відходами України до 2033 року URL: <https://mepr.gov.ua/mindovkilliya-rozpochalo-protseduru-strategichnoyi-ekologichnoyi-otsinky-natsionalnogo-planu-upravlinnya-vidhodamy-ukrayiny-do-2033-roku/>

Красіліч Н.Д. ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ, ЩО УТВОРИЛИСЯ ВНАСЛІДОК РУЙНУВАНЬ, СПРИЧИНЕНИХ ВОЄННИМИ ДІЯМИ

В статті досліджуються еколого-правові аспекти управління відходами руйнації, що утворилися внаслідок чисельних руйнувань, спричинених воєнними діями. Актуальність дослідження зумовлюється серйозністю проблеми, яка створює довгострокові наслідки для довкілля та здоров'я населення України. Позиціонуючи такі відходи як один з напрямів негативного впливу на довкілля, необхідно створити відповідні правові, організаційні та економічні для умови, які будуть сприяти зменшенню безпосередніх ризиків для здоров'я людей та деградацію навколишнього природного середовища. Зроблено висновок, що організація процесу поводження з відходами руйнації передбачає здійснення цілого ряду досить затратних заходів, реалізація яких потребує як правового, так і інституційного забезпечення і з об'єктивних причин їх ефективна реалізація стане можливою лише після повного звільнення окупованих територій та припинення активних бойових дій на етапі післявоєнного відновлення соціально-економічної системи України. Базуючись на аналізі відповідних положень чинного законодавства щодо управління і поводження з відходами руйнації, зроблено висновок про необхідність доповнення Закону України «Про управління відходами» спеціальним розділом, в якому будуть врегульовані особливості поводження з відходами війни, в тому числі і з відходами руйнації, тим більше, що це стане одним із пріоритетних напрямків екологічної політики України в період післявоєнної відбудови. Запропоновано доцільність розроблення Національної стратегії відбудови України, в якій особливе місце слід приділити питанням відбудови зруйнованих міст і селищ та поводження з відходами, які залишаться, оскільки одним із пріоритетних напрямків екологічної політики України в цей період стане саме утилізація відходів війни, в тому числі і відходів руйнації.

Ключові слова: відходи руйнації, відходи війни, управління відходами, місця тимчасового зберігання, правове регулювання, екологічні наслідки.

Krasilich N.D. ENVIRONMENTAL AND LEGAL ASPECTS OF WASTE MANAGEMENT FORMED AS A RESULT OF THE DESTRUCTION CAUSED BY MILITARY ACTIONS

The article examines the environmental and legal aspects of the management of destruction waste, which was formed as a result of numerous destructions caused by military actions. The relevance of the study is determined by the seriousness of the problem, which creates long-term consequences for the environment and the health of the population of Ukraine. For objective reasons, taking into account the modern realities of the Russian Federation's large-scale aggression against Ukraine, the volume of destruction waste is increasing dramatically in a geometric progression, which makes it impossible to timely remove, neutralize and dispose of it, and this, in turn, leads to the threat of a negative impact on people's health and state of the environment. It was concluded that the organization

of the process of handling destruction waste involves the implementation of a number of rather costly measures, the implementation of which requires both legal and institutional support, and for objective reasons, their effective implementation will become possible only after the complete liberation of the occupied territories and the cessation of active hostilities at the stage of the post-war recovery of the socio-economic system of Ukraine. Based on the analysis of the relevant provisions of the current legislation on the management and handling of destruction waste, it was concluded that there is a need to supplement the Law of Ukraine «On Waste Management» with a special section that will regulate the specifics of war waste management, including destruction waste, especially that it will become one of the priority areas of Ukraine's environmental policy in the period of post-war reconstruction. The expediency of developing the National Strategy for the Reconstruction of Ukraine is proposed, in which a special place should be given to the reconstruction of destroyed cities and towns and the treatment of waste that will remain, since one of the priority areas of Ukraine's environmental policy in this period will be the disposal of war waste, including waste destruction.

Key words: waste of destruction, waste of war, waste management, places of temporary storage, legal regulation, ecological consequences.